

УКРАЇНА І НАТО В АСПЕКТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Сьогодні проблема забезпечення належного рівня національної та світової безпеки викликає інтерес з боку більшості країн світу. Першочерговою причиною цього є зміна глобального середовища безпеки, яке наразі містить у собі велику кількість загроз і викликів різного характеру. Виходячи з цього, а також з огляду на участь України в євроінтеграційних та міжнародних процесах, питання забезпечення належного рівня міжнародної та національної безпеки є актуальним.

Поняття «безпека» розглядається науковцями у різних площинах: як стан, процес, діяльність держави, як явище, протилежне до загрози. Сучасні визначення у західних, і в українських виданнях, окреслюють безпеку переважно як: стан впевненості, спокою, забезпечення, а також його відчуття, і вказують, що вона означає відсутність загрози і захист перед небезпеками [1, с.10]. Слід відмітити, що доктринальний підхід до поняття «безпека» дещо змінився у XXI столітті, наразі йде мова його про всеосяжний характер, охоплення не тільки військових аспектів, а й, насамперед, політичних, економічних, екологічних, гуманітарних та інформаційних.

Розглядаючи поняття «безпека», слід також вказати на зміст даної категорії. Так, український дослідник проблематики безпеки О. Бодрук наголошує, що «суб'єкт і об'єкт безпеки – обов'язкові елементи відносин у сфері забезпечення безпеки, в науці вони розглядаються в єдності, взаємозв'язку і взаємозалежності, однак кожен з цих елементів має влас-

¹ Студентка 3 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

тиві йому ознаки» [2, с.21]. У загальному до суб'єктів забезпечення безпеки слід віднести держави, об'єднання держав, міжнародні організації, не можна відкидати як учасників даного процесу й людину та суспільство.

У науці виділяють два аспекти змісту безпеки: внутрішній і зовнішній, які знаходяться у тісному взаємозв'язку. Саме з цієї причини у міжнародних відносинах основним критерієм типології безпеки слугує її поділ на національну, тобто внутрішню та міжнародну безпеку. Держави, піклуючись про власний внутрішній стан спокою, прагнуть усунути всі можливі загрози та деструктивні фактори й зовні. За таких умов, а також зростання глобалізаційних процесів, можна говорити про поступове формування загальної концепції безпеки.

Міжнародна безпека формується на основі національної безпеки окремих країн і народів, регіональної (субрегіональної) безпеки груп держав і районів миру та інтегрується до рівня глобальної міжнародної безпеки, коли мова йде про захист і реалізацію загальнолюдських інтересів та загрози планетарного характеру, до яких відносяться будь-які загрози, які за своїми масштабами і впливом виходять за національні границі держав і здатні впливати на безпеку інших держав [3, с. 292].

Створення систем безпеки, що покликані забезпечувати загальну безпеку держав у регіональному або глобальному масштабі їхніми спільними зусиллями, передбачено чинним міжнародним правом. Прикладом цього є співробітництво України та Організації Північноатлантичного договору (далі – НАТО) у сфері забезпечення регіональної та національної безпеки на основі Хартії про Особливе партнерство між Україною і НАТО.

Зараз НАТО вважається найкраще організованою та дієвою міжнародною організацією у сфері оборони, безпеки та політики. Ідеологія Організації Північноатлантичного договору викладена у Договорі, укладеному у Вашингтоні 4 квітня 1949 року десятима європейськими та двома північноамериканськими незалежними країнами, які взяли на себе зобов'язання щодо забезпечення взаємної оборони. Сьогодні членами НАТО є 28 країн, які охоплюють євроатлантичний регіон та які розділяють головний принцип організації – система колективної оборони, тобто спільних організованих дій всіх її членів у відповідь на атаку з боку зовнішньої сторони [4, с. 376].

Щодо України, то з моменту проголошення незалежності й до сьогодні відкритим залишається питання створення ефективної системи

міжнародної та регіональної безпеки на базі співробітництва як з іншими державами, так і з міжнародними організаціями.

Сучасне геополітичне становище України ставить перед державою та суспільством завдання вдосконалення нормативної бази задля зміцнення національної безпеки України. Основними напрямками реформування законодавчої бази щодо діяльності всіх складових національної безпеки повинна стати скоординована діяльність не тільки державних структур, а й співпраця з різноманітними наддержавними організаціями. У цьому аспекті партнерство з НАТО стає важливим напрямком зовнішньополітичної діяльності країни.

Сьогодні Альянс готовий продовжувати розвивати співпрацю з Україною і надавати допомогу у втіленні реформ за умов виконання взятих на себе Україною зобов'язань в рамках Хартії Україна – НАТО. Для України таке партнерство дозволить не тільки підвищити рівень національної безпеки шляхом посилення ефективності внутрішньодержавних процесів, й забезпечить гарантування державного суверенітету та територіальної цілісності на основі практичного впровадження європейських демократичних засад розвитку держави та суспільства, утвердження європейських цінностей, продовження реформування національної економіки.

Україна, заручившись безпековою підтримкою з боку Північноатлантичного альянсу та отримавши необхідні гарантії, зможе прискорити процес європейської інтеграції. Однак сьогоденне становище країни як позаблокової зумовлює невизначеність зовнішньополітичного курсу України. Позаблоковий статус стоїть на заваді процесу інтеграції до безпекового виміру Європейського Союзу, тому що після підписання Лісабонського договору, в 42-й статті було закріплено принцип колективної оборони в якості ключового принципу Спільної європейської політики в сфері безпеки та оборони [5, с.182].

Слід відмітити, що НАТО, розуміючи вплив стану безпеки в окремій державі на рівень регіональної безпеки країн-членів Альянсу, надає першорядного значення підтримці всеосяжних перетворень у галузі безпеки і оборони в Україні. Ці реформи мають вирішальне значення для демократичного розвитку України й зміцнення її здатності забезпечувати власну оборону.

У зв'язку із цим у сучасних умовах та задля досягнення необхідного рівня національної та міжнародної безпеки Україні слід активі-

зувати усі форми міжнародного різнорівневого співробітництва з іншими державами, зокрема на рівні НАТО. Необхідним також є долучення до процесу регулювання глобальних проблем міжнародної безпеки, оскільки світове співтовариство ввійшло в нову фазу розвитку – фазу становлення нової системи міжнародних відносин, яка змогла б дати відповіді адекватні новим викликам сучасності [6, с. 280].

Як бачимо, національна безпека тісно пов'язана з регіональною та глобальною безпекою. Країни, прагнучи до миру і стабільності всередині, співпрацюють в рамках міжнародних організацій задля досягнення більшої ефективності у цьому напрямку. Для України на сьогоднішній день існує потреба пошуку шляхів забезпечення високого рівня національної безпеки та залучення до розбудови багаторівневої системи колективної державної безпеки країн у Північноатлантичному регіоні.

Література:

1. Теорія і практика сучасної європейської політики безпеки: приклад Польщі: навч. посібник / Я. Тимків. – Львів, 2011. – 224 с.
2. Бодрук О. С. Структури воєнної безпеки: національний та міжнародний аспекти: Монографія. – К.: НІПМБ, 2001.
3. Даник Ю. Г. Актуальні питання розвитку міжнародної безпеки // Актуальні проблеми державного управління. 2008. №2. С. 284–295.
4. Вонсович О. С. НАТО як основний контрибутор міжнародної безпеки // Збірник наукових праць «Гілея: науковий вісник». вип.99. С.376–379.
5. Вонсович О. Стан національної безпеки України в сучасній геополітичній ситуації // Політичний менеджмент. 2012. № 1–2. С.177–185.
6. Чехович Т. В. Забезпечення міжнародної безпеки міжнародно- правовими засобами // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2013. № 1. С. 277–283.
7. Битяк Ю. П., Яковюк І. В. Проект «Міжмор'я» як відображення геополітичних інтересів країн Східної Європи // Політичні та правові дисонанси в сучасних українських реаліях: зб. наук. статей (за матеріалами ХХХ Харків. політол. читан., 16 червня 2017 р.). – Х., 2017. – С. 7–13.

Науковий керівник: *Ісакова В. М.*, к.ю.н., асистент кафедри міжнародного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.